

5
TABÁN.**IRTA: URMÁNCZY NÁNDOR.**

Még nem bizonyos, hogy milyen lesz a Tabán új építési terve. Az előzmények után csak egy bizonyos. Hogy a szegény, szerencsétlen Tabánt is beépítik, beépítik, beépítik. Agyonépítik. Összevissza stilusu és stilustalan épületekkel.

Az egyik épületnek vízfeje lesz. A másiknak skatulya-formája lesz. A harmadiknak potrohója lesz. És olyan összhang lesz közöttük, mint amilyen összhang a jazz-zene befejező akkordjában szokott lenni.

Minden ház külön „egyéni akció” lesz, tekintet nélkül arra, hogy beleillik-e a szomszédságba. Mert Budapesten már régi megrögzött szokás, hogy mindent beépítenek és nem törődnek azzal, hogy a házak között valamelyes összhang legyen és ne ordítsanak egymás ellen.

A Tabán, amint tudva vagyunk, a Gellérthegy északi és a Naphegy keleti lejtőjén fekszik. A Döbrentei-térnél kezdődik és a Krisztina-körutig húzódik.

Már a kezdeténél elrontották a dolgot, amin már nehezen lehet segíteni. A Döbrentei-téri három bérpalotával elzárták a Tabán bejáratját. A Gellérthegy lábánál keskeny utat hagytak csak. A három bérház között pedig két szűk sikátor kérészkedik. Talán azért, hogy emlékeztessenek a régi Tabán festői sikátoraira.

A sikátorok mellett igen jellemzően és találoán a fővárosi közmunkatanács épülete áll. Ez a fővárosi építkezések fő-főműhelye. Itt székel a mindent beépítő, utcaszükítő, tériszonyban szenvedő szellem.

Erre a szellemre jellemző, ha csak közvetlen szomszédságában körülnézünk.

A közmunkatanács épületéből gyönyörű kilátás nyílik a Döbrentei-tér rothadó, piszkos bódétáborára. A szemközti sarokházra emeletet húztak, egymásfölé háromszorosán tagolt tetőalkotmánnyal. De a szomszéd ház tüzfalát az időtlenül megnyújtott tető sem tudta eltakarni.

A Döbrentei-térről indul ki a Döbrentei-utca. Az utca egyik oldalán még a régi házak sorakoznak egymás mellé. A régi házsorból egy új ház ugrik ki s könyököl jó mélyen az uttestbe. Ha lebontják a régi házakat, valamenyí új ház ki fog ugrani a régi sorból és az utca jóval szűkebb lesz, mint volt a rációk idejében. A rációk idejében csak egyemeletes ház-sor volt a szélesebb utcában, ezután ötemeletes házaik lesznek a szűkebb utcának.

De ezzel még nem merül ki a közmunkatanács közvetlen szomszédságának tanulságos szemléje.

Pár évvel ezelőtt a Gellérthegy lábánál a szűk ut és az elsőszámú sikátor közé nagy földszintes hombárt építettek. Gépkocsi-szint. Hosszu életűnek szánták, mert kőből épült a nagy fészer. Ez a fészer az új Tabánnak egyik közmunkatanács díse marad. A Kereszt-téri nagy iskolaépület sem fogja a Tabán szépségét emelni.

A közmunkatanács háta mögött, a Naphegy tetején óriási tisztás fenszik volt. Szép időben kigyúlt oda a környék népe. Sütkeztek a napon. Eltek, olvastak, heverésztek. A gyermekek hancuroztak, sárkányt eregettek.

A nagy tisztás egy részét már beépítették. Rendre beépül a többi is. A nagy tisztásból csak egy kis körtér marad hirmondónak.

A fenszik mellett a Tigris-utca húzódik végig. Nincs párja a Tigris-utcának! Valamennyi más utcán tulatesz. Öt részből áll. Az első, harmadik és ötödik része ki van épülve. A második rész még ugy van, ahogy a természet megalkotta. A negyedik rész még hepehupásabb, dombosabb.

A városatyák rendezhetnének rajta diszfelvonulást. Meggyőződhetnének, hogy milyen rendszer szerint készülnek a fővárosban az utcák s miként tűnnek el a terek.

Itt is, ott is beleütköziünk valami szépség-hibába. Néha nemcsak hibába, hanem csapnivaló bűnbe.

A Vár patinás szépségét is kikezdettkék. Csuda, hogy újfajta dobozház építésére még nem adtak engedélyt.

A Bástya-sétány elején fákat vágta ki és a sétaút egy részét is beépítették. Megszükítették és elrontották a Bástya-sétány Dísz-téri bejáratját. Szerencse, hogy a Bástya-sétány szép öreg házsora akkor épült, amikor még nem volt közmunkatanács!

A Vérmezőre néző Várhegy-oldal is tele van a rendszer hibáival. Ahelyett, hogy lépcsőzetesen építették volna, összevisszaság az egész hegyoldal. Négyemeletes, ötemeletes paloták, egyrésztük magas háztetővel, hogy még jobban eltakarják a mögöttük levő utcák házaikat és kilátásukat.

A Városmajor parkjában ormótlan, izléstelen, olcsó kivitelű hodályt építettek. Vidéki magtárnak, közraktárnak, vagy fonógyárnak vélnéd. Megdöbbsz, amikor rájössz, hogy templom. A hodály belseje furcsa, betegesen tulzó ujszerűségével mindent inkább ébreszt az emberben, csak áhitatot nem.

Belőlem a főváros iránti végtelen szeretet beszél. Minél gyönyörűbbnek szeretném látni. Ugy érdekel, mintha az enyém lenne. Gyönyörködöm szépségeiben és bánat, ha rontják összhangját.

Budapestnek annyi szép részlete van, hogy megirigyelheti akármelyik nemzet fővárosa. De mind csak részlet. Egyedül a Dunapart páratlan a maga nemében. Hatalmas méretű képe lenyűgöző. De ott is van sok javítanivaló. Zavartalan gyönyörűséget még nem nyújt.

Ellenben a főváros kertészete minden dicséretet megérdemel. Nagyszerű izléssel dolgozik. A város akármelyik pontján, ahol szerephez jut, remekel. A Szabadság-téri irredentavirágágy a művészi tökéletesség netovábbja.

A Tabán szabályozásánál is adjanak minél több teret a kertészetenek. Teret, teret. És levegős, széles utakat.

Ne csak alaprajz fölött ítéljenek, ne csak telkeket szabjanak ki, hanem művészlélekkel készíttessék el az egész Tabán kicsinyített gipszmintáját, hogy egység és összhang legyen benne.

Aki telket akar ott venni, tudja előre, hogy kötve van a keze, hogy alkalmazkodnia kell és bele kell illeszkednie az egységes képbe.

A főváros inkább fizessen rá a szabályozásra. Ha krajeároskodás, protekció és üzleti vállalkozás lesz urrá az építkezésnél, akkor összevissza-épületekkel agyonépített városrész lesz a Tabánból is.

Századokra szól a döntés. Vigyázzatok. A fővárosnak soha többé olyan alkalmat nem lesz, hogy a város szívében, egy egész városrész ujjáépítése fölött határozhasson!